

En av de mange setrene ved Gjeviltvatnet

(Foto: Arne Falkanger)

Morgenbladet — Leder

Hele vårt forhold til dyr, planter, hav og himmel, til skaperverket må i støpeskjeen. Det holder alt sammen på å bli forurenset og ødelagt og kan bare reddes ved en bevissthet og kjærlighet som gir kraft til skapende og effektive aksjoner og varige mentalitetsendringer.

Dette er også en redningsaksjon for mennesket selv, — en frelse fra det å bli stående igjen på en gold klode som morder. Ødelegger vi livet omkring oss, ødelegger vi det i oss. Vi må våkne og vende om.

Terrengets betydning for været i Trollheimen

AV JAN-ERIK JOHNSEN

Alle som ferdes i fjellet er uvegerlig avhengig av været. Ja, under ekstreme forhold kan det stå om livet hvis en ikke er forberedt på plutselig værromslag. Gjennom værmeldingen kan en f.eks. høre at et lavtrykk nærmer seg nordlige delen av Vestlandet og forbinder straks denne opplysningen med dårlig vær. Dersom et landområde er fullstendig horisontalt, ville en slik assosiasjon være riktig. Men vårt land er alt annet enn flatt, og dette forhold spiller en vesentlig rolle for det vær som en opplever på de enkelte steder. For at dette skal bli klarere må en tenke litt på de prosesser som finner sted når en luftmasse strømmer over et kupert landskap. Fuktig luft avkjøles når den heves, derved kondenserer vanddampen på faste partikler til dråper. Hvis luftmassene tvinges til værs når de strømmer over terrenget, kan en lang skrånende flate forårsake nedbørtløsning hvor det på en horisontal flate under ellers like forhold ikke kommer nedbør. Trollheimen omfatter et forholdsvis stort geografisk område. Det består jo av en rekke høye fjelltopper, og flere dalfører skjærer seg inn i fjellmassivet. På tross av dette uryddige bilde vil en på et kart i egnet målestokk se at i gjennomsnitt hever fjellpartiet seg fra vest mot øst og fra nord mot sør. Anvender en det aktuelle resonnement om nedbørtløsning, kan en konkludere med at de store nedbørmengdene i Trollheimen må komme ved vinder i sektoren nord-vest (fra nord mot sør og fra vest mot øst).

Som før nevnt er fjellmassivet delt opp i en rekke mindre enheter som fjell og daler med forskjellig helning, og dette innvirker også på den aktuelle nedbørmengde på et gitt sted. Således vil en finne større nedbørmengder på luvsiden og nær toppen av et fjell enn i lavereliggende lesider.

Når fuktige luftmasser synker ned, skjer en komprimering av luftvolumet. Den direkte følge av dette er oppvarming av luften og fordampning av eventuelle dråper. Graden av denne prosessen avhenger av selve nedsynkingen og de varmemengder som frigjøres på denne måten. En kan igjen sammenligne med forhold over et horisontalt område. Dersom det her blåser en fuktig luftstrøm, kan en ofte se lave skyer, og kan hende kommer det også nedbør. I områder med kupert terreng vil luften synke ned når den har en hastighetskomponent i samme retning som terrenget skråner nedover. Under slike forhold løser skyene seg opp, og solen får fritt spillerom. Således vil en vente å finne lite skyer i Trollheimen når vinden blåser i sektoren sør—øst (fra sør mot nord og fra øst mot vest). I store trekk kan en si at dette er riktig, men bildet blir komplisert på grunn av at nedbørutløsning ofte er knyttet til det en i meteorologien kaller fronter eller om en vil skillet mellom varme og kalde luftmasser. Nedbørutløsningen i frontene skjer uavhengig av terrenget, men også i dette tilfelle spiller terrenget en vesentlig rolle idet luftmasser som tvinges til værs forsterker nedbørutløsningen (d.v.s. med vind fra nord og vest). Motsatt har en ved øst- og sørlige vindforhold en reduksjon i nedbørutløsningen når en frontsoner passerer Trollheimen.

En annen effekt som er minst like typisk for Trollheimen som fjellområde er det en kan kalle friksjonseffekten. Når fuktig luft strømmer langs kysten, det vil i dette område si fra sørvest mot nordøst, bremses luftmassene sterkere opp over landområdene enn over havet, og det betyr en netto opphopning av fuktig luft over landområdene. Denne effekten er av størst betydning om sommeren, og tåkeskyer har mer enn en gang skjermet for den etterlengtede solvarmen. Dette forholdet er nok mest typisk i de vestlige delene av Trollheimen.

I de samme områdene kan en under langvarige kuldeperioder om vinteren oppleve temmelig sterk vind i dalene mens det er forholdsvis stille oppe på selve høyfjellsplatået. Dette er den typiske landvind. Kald luft renner ned i dalene fra fjellplatået, og på veien ned øker hastigheten slik at jo nærmere kysten en kommer, jo større er vindstyrken.

Et annet vinterfenomen er hyppigheten av snøbyger. Bygenedbør er knyttet til varmt underlag, og i denne årstiden utgjør havover-

flaten det varme underlaget. Den kystnære beliggenheten gjør at dette fjellpartiet er mer utsatt for snøbyger enn f.eks. grensefjellene i Trøndelag. Ikke sjelden har en her føling med de lumske kysthvirvlene som lett oppstår i kalde luftmasser over varmt hav. Disse forårsaker plutselig vindøkning ledsaget av kraftige snøbyger. Den horisontale utstrekning er liten sammenlignet med lavtrykk som dannes på polarfronten, men de kan ofte gi sterkere utslag for været på det utsatte stedet. Som navnet sier kommer sentret sjelden langt inn over land, og det gjør at Trollheimen er mere utsatt for disse fenomener enn de fleste andre fjellstrøk i Trøndelag.

Men til tross for dette er det hos mange ikke tvil om hvilket fjellparti som er det flotteste i Trøndelag, og da får det være med været som det være vil.

